

Kuva: ©Tulevaisuuden Antenni

Globaalin/glokaalin ja kansallisen välitulassa: queer-tutkimuksen intersektionaaliset haasteet

Mikko Carlson & Jan Wickman

Queer-tutkimus ja sen keskustelut ovat kansainvälisiä ja tutkijat liikkuvia. Globaali maailma transnationaalisine virtauksineen ei kuitenkaan ole yksi ja yhtenäinen, edes niin sanotun länsimaisen kulttuuripiirin sisällä. Paikalliset kontekstit ovat vaihtelevia ja niillä on merkitystä niin tutkimustoiminnalle kuin analyyseillekin, etenkin silloin kun korostetaan tutkimuksen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Esimerkiksi vakiintuneessa syntytarinassa queer-teorian alku kuvataan AIDS-kriisin, yhteiskunnan koventuneisiin homofobisiin asenteisiin reagoivan aktivismin sekä poststruktuurialistisen ajattelun kohtaamisen tulokseksi Yhdysvalloissa runsaat kaksikymmentä vuotta sitten.

Tarinan alku siis sijoittuu tiettyyn aikaan ja paikkaan. Queer-ajattelu syntyi leimallisesti suurkaupunki-ilmiönä yhteiskunnassa, jossa oli esimerkiksi tietyt sukupuoli- ja seksuaalipoliittiset lähtökohdat, vaikuttamisen perinteet ja toimintaedellytykset. Kun queer on rantautunut uusiin paikallisiin konteksteihin, se on kehittynyt edelleen vuorovaikutuksessa hieman toisenlaisiin kulttuurisiin, poliittisiin ja sosiaalisiin viitekehyksiin.¹ Queer-ajattelun alueellinen moninaisuus on saamassa lisääntyvää huomiota. Samasta syystä (itse)-

¹ Pohjoismaisesta sovelluksesta ovat keskustelleet Berg & Wickman, 2010.

kriittinen katse on alkanut kohdistua myös niihin hiljaisuuksiin, sokeisiin pisteisiin ja katveisiin, joita queer-tutkimuksen ympärille on vähitellen syntynyt. Esiin ovat nousseet paitsi queerin käsitettä jähmettävät ilmiöt, myös queer-tutkimukselle liian tuskalliseksi tai vaikeiksi koetut aihepiirit: miten suhtautua esimerkiksi tutkimuskentän angloamerikkalaisvetoisuuteen, pervon lapsuuden problematiikkaan tai queer-nationalismiin?

Kansallisesta kontekstista on aika ajoin käyty keskustelua esimerkiksi Turun valtakunnallisissa homo-lesbo- ja queer-tutkimuksen seminaareissa. Toisinaan näissä keskusteluissa kansallisten viitekehysten merkitystä on väheksytty ja niiden korostaminen on leimautunut sulkeutuneeksi kuoreen kätkeymiseksi. Silti ”kansallisessa” on kyse myös paikallisen moninaisuuden tunnustamisesta ja siitä, että paikallisen ja kansainvälisen/globaalin vuorovaikutuksen analyysi nähdään teoretisointia edistävänä rikkautena globaalissa tutkimuksen maailmassa. Paikallisten kulttuuristen ja yhteiskunnallisten kehysten merkitys ei ole kadonnut, ja monessa yhteydessä nämä sitkeästi järjestyvät vakiintuneiden kansallisten yksiköiden mukaan. Tutkimustoimintakin järjestyy usein ensin kansallisissa kehyksissä, joista sitten ponnistetaan laajempiin yhteyksiin. Luet esimerkiksi juuri nyt **Suomen** queer-tutkimuksen seuran verkkolehteä, joka on avoin kansainväliselle kirjoittaja- ja lukijakunnalle.

Ajatus kansallisten kehysten ensisijaisuudesta on iskostunut syvälle kielemme. Kansallisia rajoja uusin tavoin ylittäviä sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia ilmiöitä ja rakenteita kuvaamaan on toki luotu runsaasti uusia termejä, kuten *transnationaalinen*, *ylirajainen* ja *globaali* tai *glokaali*. Johtuen kahden ensimmäisen käsitteen erilaisista ja erityisistä konnotaatioista eri tutkimusaloilla ja jälkimmäisten koko maapalloon viittaavasta luonteesta näitä termejä voi kuitenkin vain rajoitetusti käyttää puhuttaessa kansallisen rajat ylittävästä (tutkimus)toiminnasta. Näin ollen kerromme usein edelleen työskentelevämme ”kansainvälisesti”.

SQS-lehden tämänkertaisen numeron teksteistä suurin osa käsittelee aiheita, jotka sijoittuvat tiettyihin kansallisiin konteksteihin, ja näistä lähtien artikkeleissa pohditaan teemoja suhteessa tutkimuksen kansainvälisiin valtavirtoihin. Aluksi pureudumme kuitenkin queer-tutkimuksen intersektionaaliseen käänteeseen, joka liittyy nimenomaan globaalia näkökulmaa tavoittelevasta postkoloniaalisesta ajattelusta virinneisiin vaikutteisiin. Sen myötä moninkertaisten ja yhtäaikaisten vallan mekanismien rakentumisen tiedostamisesta on tullut keskeinen osa queer-tutkimusta. **Kaisa Ilmonen** kirjoittaa artikkelissaan intersektionaalisen tutkimussuuntauksen lähtökohdista ja muotoutumisen perusteista ja rakentaa intersektionaalisen queer-tutkimuksen muodostumisesta mittavan genealogisen mallin.

Kansallisen ja globaalin teoretisoinnin suhdetta perkaa osaltaan artikkelissaan **Mia Liinason**. Ruotsalaisen sukupuolentutkimuksen historiallista kertomusta erittelevässä artikkelissa kysytään, mitä tapahtuu, kun radikaali ajattelu institutionalisoituu. Liinason ruotii sitä, miten ruotsalaisen feminismin tarinasta rakennettiin kansallinen ”menestyskertomus” tilanteessa, jossa naistutkimuksen perinteinen agenda kansainvälisillä areenoilla oli jo hajoamassa, kun se uusien tutkimussuuntien vyöryssä joutui arvioimaan uudelleen lähtökohtiaan ja oikeutustaan. Menestyskertomukseen liittyi sukupuolentutkimuksen tiukka rajaaminen: Intersektionaalisuuden haaste torjuttiin sysäämällä queer-tutkimus tutkimuskentän marginaaliin ja sulkemalla esimerkiksi rotu/etnisyyssymykset ja postkoloniaaliset näkökulmat sen ulkopuolelle.

Lokaalin ja samalla glokaalin kulttuuriperinteen analyysistä on kyse **David McVeyn** artikkelissa, jossa hän purkaa venäläisten kansansatujen (ja laajemminkin lastenkirjallisuuden) oletusarvoista heteronormatiivisuutta. Toistaiseksi lastenkirjallisuuden queer-luennat ovat jääneet vähälle, vaikka niiden näennäisen normatiivisen pinnan alla usein vallitsee lupaava outouksien täyttämä maailma, kuten McVey osoittaa. Pyrkimys valjastaa

kansansadut poliittisen agendan palvelukseen tai niiden hylkääminen sen tieltä eivät ole uusi ilmiö. McVeyn artikkeli pakottaa kuitenkin kysymään, voiko satujen moninaisesta pervoudesta edes saada otetta aikuisten (normi)kulttuurista käsin. Toisaalta artikkelin yhteydessä voi pohtia sitäkin, kenen tehtäväkenttää pervotulkintojen tekeminen lopulta on.

Muun muassa queerin lapsuuden keskusteluihin ottaa osaa esseellään myös **Ilari Kiema** Pervo/peruutus/peili-osiossa. Hän tarkastelee queer-tutkimuksen mahdollisuuksia niin erityisopetuksen diskurssissa kuin koulumaa-ilmassa laajemmin. Pohdinnassaan Kiema nostaa esiin suomalaisen koulu-keskusteluun sovitetun queer-näkökulman ja kansainvälisen, esimerkiksi konferensseissa keskustelua hallitsevan queer-teorian erot. Samalla hän avaa medikalisaatiokeskustelujen ja queer-ilmioiden teoreettisia ja käytännönläheisiä rajakohtia, joihin liittyy henkilökohtainen, queer-poliittinen taso. Queer-teorian käsitteiden soveltaminen ei-normatiivisen kehollisuuden tarkastelussa, *crip theory*, on ajankohtainen ja jännittävä teoreettinen kehitys, mutta se on pitkälti rajautunut niin sanottujen fyysisten toiminta-

rajoitteiden saralle. Kiema kuitenkin avaa näkökulmaa uuteen, neurologista ”normaaliutta” edellyttävän normin kritiikkiin. Esseen kiinnostavuutta lisää kirjoittajan sijoittautuminen moninkertaiseen institutionaaliseen marginaaliin paitsi queer-tutkimuksen harrastajana myös ”paraprofessionaalina” erityiskoulun opettajana.

Antoisia lukuhetkiä!

Keskustelu queer-tutkimuksen rajoista ja vastuista, globaaleista ja kansallisista yhteyksistä, näkyvyyden ja näkymättömyyden kysymyksistä sekä muista ajankohtaisista teemoista jatkuu 23.–25. elokuuta Turussa 2012. Tuolloin Turun IX lesbo-, homo ja queer-tutkimusseminaarinotsikkona on ”Pervot pahat”. Tarkempia tietoja löydät seminaarin CFP:stä heti johdantomme jälkeen, seuraavalta sivulta.

PERVO!

Liity Suomen queer-tutkimuksen seuran jäseneksi maksamalla jäsenmaksu (25€ / 9€ / 100€) SQS:n tilille 660100-1080548. Käytä viitenumeroa 2008. Lähetä vielä yhteystietosi osoitteeseen aelein@utu.fi otsikolla "SQS:n jäsenmaksu", jotta saamme tarkemmat tietosi.

SQS
2/2011

III

Johdanto

Mikko
Carlson
&
Jan
Wickman

Turun IX lesbo-, homo- ja queer-tutkimusseminaari
23.8.–25.8.2012, Turun yliopisto
Sirkkalan kasarmi, Kaivokatu 12, Turku

Pervot Pahat – Queer and Wicked Esitelmä- ja työryhmäkutsu

Turun valtakunnallinen IX lesbo-, homo- ja queer-tutkimusseminaari koostuu kutsutuista pääesitelmistä ja työryhmistä. Pervo-seminaarin perinteiden mukaisesti esitelmissä ja työryhmissä tarkastellaan laaja-alaisesti ajankohtaisia lesbo-, homo- ja queer-tutkimuksen suuntauksia, saavutuksia ja haasteita. Erityisesti pureudutaan seminaarin tämänvuotiseen teemaan Pervot pahat, ja pohditaan queeria pervouden etiikan ja pervopoliitiikan rajojen, määrittelyn, nationalismin ja identiteettipoliitiikan konteksteissa.

Seminaarin pääpuhujiksi ovat varmistuneet:

Professori Jasbir Puar, Rutgers, The State University of New Jersey, USA
Professori Sanna Karkulehto, Jyväskylän yliopisto
FL Kaisa Ilmonen, Turun yliopisto

Pyydämme kaikkia kiinnostuneita lähettämään enintään yhden liuskan mittaisen abstraktin (n. 250 sanaa) aiheestaan pe **13.4.2012** mennessä Tom Linkiselle osoitteeseen: tom.linkinen@utu.fi

Esitelmät (20 min.) voivat olla joko suomen-, ruotsin-, tai englanninkielisiä. Kannustamme erityisesti graduvaiheessa olevia lesbo-, homo- ja queer-tutkimuksesta kiinnostuneita opiskelijoita sekä jatko-opiskelijoita osallistumaan ja lähettämään abstraktin työryhmäesitelmää varten. Tarjoamme asiantuntevaa ja kannustavaa palautetta tutkimuksellesi.

Ehdotukset kokonaisista työryhmistä puhujineen (3–4 puhujaa) ovat myös lämpimästi tervetulleita. Myös ehdotukset taiteellisista kontribuutioista tapahtumaan otetaan vastaan kiitollisuudella.

Tutkimusseminaarin ajankohtaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi:

- Millainen on vaarallinen tai paha pervo ja miksi? Entä antipervo?
- Millä tavalla pervous sulkee sisäänsä/ulkopuolelleen tiettyjä pervouksia?
- Mitä voisi olla pervo etiikka?
- Miten paha pervo yhdistyy nationalismiin, siirtolaisuuteen, uskonnottomuuteen tai transnationaalisuuteen?
- Millainen rooli lesbo-, homo-, ja queer-kansalaisilla on tai voisi olla kansallisuudesta ja nationalismista käydyissä keskusteluissa?
- Miten seksuaalisuuden politiikka suhteutuu kansalaisuuden politiikkaan ja nationalismiin?
- Millaisia voivat olla pervotutkimuksen ongelmat ja mahdollisuudet suhteessa globalisaatioon?
- Mikä on lesbo-, homo- ja queer- ja transtutkimuksen paikka suomalaisella akateemisella näyttämöllä ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa?

Lisätietoa seminaarista:

Järjestelytyöryhmän puheenjohtaja, Tom Linkinen, Turun yliopisto, kulttuurihistoria:
tom.linkinen@utu.fi

Järjestäjät: Turun yliopisto / Sukupuolentutkimus, Åbo Akademi / Kvinnovetenskap, Suomen Queer-tutkimuksen Seura

www.hum.utu.fi/oppiaineet/naistutkimus/queerseminaari2012.html